Erasmus+ KA210 projektas „Pathways to belonging“

TYRIMO METODOLOGIJA IR METODIKA

Dėl karo Ukrainoje pasitraukusių 14–18 metų jaunuolių integracijos patirtys Lietuvoje ir Norvegijoje

1. Tyrimo pagrindimas ir kontekstas

1.1. Projektas ir tyrimo vieta jame

Tyrimas vykdomas įgyvendinant Erasmus+ KA210-YOU projektą „Pathways to belonging“ (PTB), veikloje „Research and data collection“. Projektą koordinuoja VšĮ „Metų rievės“ (Palanga), partneris – „Integrated Minds“ (Norvegija). Tyrimo įžvalgos buvo naudojamos rengiant rekomendacijas specialistams.

1.2. Situacijos analizė

Lietuvoje laikinąją apsaugą šiuo metu turi daugiau kaip 51 tūkst. ukrainiečių, dauguma jų – moterys ir vaikai. Jungtinių Tautų pabėgėlių agentūros (UNHCR) 2025 m. apklausa rodo lėtą, bet netolygią integracijos eigą: gerėja socialinė sanglauda, tačiau užimtumas ir mokyklų lankymas nebekinta, o daugiau žmonių planuoja likti ilgam [1]. Ankstesnė, 2024 m. apklausa parodė, kad apie 83 proc. 7–18 metų pabėgėlių vaikų mokosi Lietuvos mokyklose, o 72 proc. apklaustųjų teigiamai vertina santykius su vietos bendruomene [3]. Tuo pat metu tik apie ketvirtis pabėgėlių supranta bent pagrindinę lietuvių kalbą, o UNHCR konsultacijose kaip svarbiausios problemos įvardytos socialinė integracija, psichosocialinė pagalba, kalbos mokymasis ir sanglaudos stiprinimas [2].

Norvegijoje 2022–2023 m. apsaugos prašė daugiau kaip 72 tūkst. ukrainiečių [8]. Apie 30 proc. čia gyvenančių ukrainiečių pabėgėlių yra vaikai [5]. OsloMet (NIBR) atliekami metiniai tyrimai rodo, kad ukrainiečiai apskritai labai palankiai vertina priėmimą, o mokyklos ir darželiai vertinami geriausiai [5]. Tačiau ketvirtojo tyrimo duomenimis apie 65 proc. respondentų nurodo psichikos sveikatos sunkumų, o ką tik atvykę paaugliai sunkiau susiranda draugų ir prisitaiko prie mokyklos; svarbiausia atrodo ne tai, ar draugai yra būtent norvegai, o bendras priimtumo jausmas ir artimi ryšiai [4]. Pagal IMDi duomenis apie 37 proc. tėvų, kurių vaikai mokosi Norvegijoje, teigė, kad vaikai lygiagrečiai ar vietoj to mokosi ir nuotoliniu būdu pagal Ukrainos programą [6].

Kitose šalyse surinktų duomenų populiacijos, laikotarpiai ir rodikliai skiriasi nuo šios apklausos. Jie padeda pagrįsti klausimus, tačiau negali būti naudojami kaip tiesioginis 14–18 metų respondentų rezultatų palyginimo standartas.

1.3. Tyrimo problema ir integracijos samprata

Viešuose šaltiniuose daugiausia pateikiami suaugusiųjų ir šeimų duomenys, o pačių paauglių vertinimų nedaug, ypač lyginant dvi šalis su skirtingomis integracijos sistemomis. Todėl tyrimo problema formuluojama taip: kaip 14–18 metų ukrainiečiai patys vertina savo integraciją, bendravimo aplinką, kalbos keliamus sunkumus ir jiems skirtą paramą ir ar šie vertinimai skiriasi Lietuvoje bei Norvegijoje.

Šiame tyrime integracija reiškia jaunuolio savo vertinamą įsitraukimą į gyvenimą priimančiojoje šalyje. Pirmoji klausimyno versija nematavo emocinės savijautos, priklausymo jausmo ar kultūrinės tapatybės. Siūlomoje antrojoje versijoje būtų galima atskirai klausti apie priklausymą ir savijautą, tačiau tokių atsakymų negalima priskirti pirmosios versijos imčiai.

2. Tikslas, objektas ir uždaviniai

Tyrimo objektas – Lietuvoje ir Norvegijoje gyvenančių 14–18 metų, dėl karo iš Ukrainos pasitraukusių jaunuolių pačių vertinama integracija ir kasdienis dalyvavimas naujoje aplinkoje.

Tyrimo tikslas – aprašyti apklaustų jaunuolių savo vertinamą integraciją, bendravimo aplinką, kalbos barjero poveikį, dalyvavimą aktyviose veiklose, pagalbos vertinimą ir pasiūlymus specialistams; atsargiai sugretinti atsakymus pagal šalį.

Uždaviniai:

Nustatyti, su kuo jaunuoliai daugiausia leidžia laiką, kaip vertina savo integracijos lygį, priklausymo jausmą ir bendrą savijautą.ir palyginti šį pasiskirstymą Lietuvoje bei Norvegijoje.

Aprašyti dalyvavimą sporto ar kitose aktyviose veiklose ir palyginti jį tarp šalių.

Išsiaiškinti, kaip jaunuoliai vertina kalbos barjero poveikį ir jiems skirtą pagalbą bei veiklas.

3. Tyrimo dizainas

Atliktas aprašomasis ir lyginamasis tyrimas. Vykdyta internetinė apklausa. Dauguma klausimų uždari. Vienas atviras klausimas ir laukai „Kita“ sudarė galimybės papildyti pateiktus atsakymus, juos pakomentuoti. Dėl imties dydžio ir atrankos būdo tyrimas laikytinas nedidelės apimties tiriamąja apklausa.

Tyrimas nėra reprezentatyvus Ukrainos jaunimui apskritai ir nebuvo skirtas priežastiniams ryšiams nustatyti. Jo paskirtis – aprašyti projekto pasiektų jaunuolių atsakymus ir palyginti situaciją dvejose šalyse.

4. Dalyviai ir atranka

Tikslinė grupė – Lietuvoje arba Norvegijoje gyvenantys 14–18 metų jaunuoliai, iš Ukrainos pasitraukę dėl karo. Išvykimo priežastis anketoje nebuvo tikrinama, ji buvo žinoma iš anksto, nes pagal tai parinktos tikslinės grupės (karo veiksmai Ukrainoje).

Kvietimas dalyvauti apklausoje vyko pasitelkiant projekto dalyvius, partnerių tinklus ir jų pažįstamus, taigi vyko tikslinė atranka, su „sniego gniūžtės“ elementais.

Iš viso buvo užpildyta 40 anketų (32 Lietuvoje ir 8 Norvegijoje), tod4l tyrimo duomenys 6iose dvejose grup4se nebuvo lyginami tarpusavyje, nors kai kurios prielaidos buvo daromos papildant jas grupių lyderių įžvalgomis.

5. Instrumentas ir duomenų rinkimo procedūra

5.1. Klausimynas

Duomenys renkami savarankiškai pildomu dvikalbiu (ukrainiečių ir anglų kalbomis) Google Forms klausimynu „Опитування молоді / Youth Survey“.

Pirmiausia pateikiamas trumpas projekto ir tyrimo pristatymas, respondentams buvo užtikrintas anonimiškumas, jie informuoti, kad tyrimo duomenys bus naudojami tik apibendrintai. Klausimynas pateikiamas ukrainiečių ir anglų kalbomis, respondentams siunčiant klausimyno nuorodą.

6.1. Kiekybinė analizė

Duomenys nominalūs ir tvarkos kategoriniai, todėl analizė daugiausia aprašomoji. Kiekvienam klausimui pateiktas atsakiusiųjų skaičius (n) ir procentai visoje imtyje bei atskirai kiekvienoje šalyje (Lietuva n = 22, Norvegija n = 18). Imtis aprašoma pagal amžių, gyvenimo trukmę ir atrankos kanalą. Skirtumams tarp šalių tikrinti taikomi tik paprasti testai: Fišerio tikslusis testas kategorinėms 2×2 lentelėms ir Manno–Vitnio testas 5 balų skalės klausimams; pateikiamas efekto dydis ir tikslus p, be daugkartinių palyginimų pataisų, ir visi rezultatai laikomi orientaciniais. Su tokia imtimi patikimai galima pastebėti tik dideles šalių skirtumų apie 30 procentinių punktų ar didesnes; mažesni skirtumai aprašomi kaip tendencijos.

Kiekvienam klausimui nurodomas galiojančių atsakymų skaičius (n) ir dalis procentais bendroje imtyje bei pagal šalį. Prie mažų pogrupių pateikiami absoliutūs skaičiai; procentai neinterpretuojami kaip populiacijos įverčiai. Šalių palyginimai yra tiriamieji. Jei konkreti lentelė ir duomenų kokybė leidžia, galima pateikti Fišerio tikslųjį testą 2 × 2 lentelei, bet išankstinės hipotezės ir pakankamo statistinio pajėgumo nebuvimas riboja p reikšmių prasmę. Neteikiami teiginiai apie iš anksto nustatytą aptinkamo skirtumo dydį.

Sąsajos tarp integracijos atsakymo ir kitų požymių nagrinėjamos kryžminėmis lentelėmis. Koreliacija nebuvo. „Kita“ atsakymai koduojami pagal iš anksto aprašytą taisyklę, išsaugant pirminį tekstą ir pakeitimų žurnalą.

Integracija ir priklausymas vertinti pagal atskirus pavienius savęs vertinimo klausimus, parinktus pagal validuotą integracijos skalę WHO-5.

Atsakymai į klausimą, ką jaunuoliai patartų mokytojams, treneriams ar jaunimo darbuotojams, analizuojami kokybine turinio analize: tekstas skaidomas į prasmines dalis, joms priskiriami kodai, panašūs kodai jungiami į kategorijas. Kategorijos formuojamos tik iš gautų atsakymų. Atsakymai analizuojami originalo kalba, o cituojami išversti. Citatos ataskaitoje nuasmenintos.

Atviro klausimo atsakymai analizuojami kokybine turinio analize: prasminėms atkarpoms priskiriami kodai, kurie jungiami į kategorijas. Vertimai sutikrinami su originalu, viešose citatose šalinamos atpažinimą galinčios lemti detalės. Kategorijų dažniai pateikiami tik kartu su aiškiu atsakiusiųjų skaičiumi.

Abiejų šalių respondentams pateikta ta pati klausimų seka ir tie patys atsakymų variantai. Rezultatai pirmiausia aprašomi atskirai kiekvienai šaliai, tada sugretinami. Skirtumai laikomi šios imties atsakymų skirtumais ir nepriskiriami šalių integracijos sistemoms ar politikai. Kaip galimi paaiškinimai nagrinėjami gyvenimo šalyje trukmė, amžius ir atrankos kanalas. Kadangi dalis respondentų kviesti per pažįstamus, šalių imtys gali skirtis ne tik dėl šalies, bet ir dėl to, kuriame tinkle jie atsirado.

Rezultatai pirmiausia pateikiami atskirai pagal šalį ir tik tada sugretinami. Dėl respondentų pasiskirstymo ir imties tyrimo metu nebuvo galimybės spręsti apie nacionalinių integracijos sistemų poveikį.

7. Analizė

2 lentelė. Analizės kryptys

Nr.	Analizės klausimas	Pagrindas	Klausimas
K1	Kaip respondentai vertina kalbos barjero poveikį ir ar jis skiriasi pagal gyvenimo šalyje trukmę?	Tik apie ketvirtis pabėgėlių Lietuvoje supranta bent pagrindinę lietuvių kalbą [2].	7, 7a
K2	Su kuo respondentai dažniausiai leidžia laiką abiejose šalyse?	Šeimų ryšiai su ukrainiečiais stipresni nei su priimančiąja bendruomene [7].	4
K3	Kaip savo integraciją vertina skirtingos respondentų grupės?	UNHCR: integracija lėta ir netolygi [1]; Norvegijoje paaugliams sunkiausia pirmiausia po atvykimo [4].	3, 7, 8
K4	Priklausymas ir savijauta?	NIBR: svarbesni artimi ryšiai ir priimtumo jausmas nei tai, ar draugai norvegai [4].	4, 9, 10
K5	Kiek respondentų norėtų dalyvauti daugiau ir kokias kliūtis nurodo?	Paraiška nurodo informacijos, kalbos ir finansinius barjerus; UNHCR nurodo sanglaudos ir socialinės integracijos poreikį [2].	5, 5a

Nr.	Analizės klausimas	Pagrindas	Klausimas
K6	kaip pasiskirsto savijautos atsakymai?	WHO-5 yra savijautos rodiklis; suaugusiųjų psichikos sveikatos įverčiai nėra tiesioginis palyginimas.	10

7.1. Kokybiniai pastebėjimai

Gavus duomenų eksportą, kiekvienai krypčiai pateikiami faktiniai skaičiai, galiojančių atsakymų vardikliai ir nesutapimai su pradiniais lūkesčiais. Nereikia žymėti jų „patvirtintomis“ ar „nepatvirtintomis“ hipotezėmis.

7.1. Atviruose atsakymuose siūlomos bendros veiklos su vietos jaunimu, daugiau kultūrinių renginių, kalbinė pagalba ir pagarbus santykis; du trumpi atsakymai prašo neišskirti ukrainiečių. Taip pat yra „nežinau“, brūkšnio ir teigiamo esamos padėties vertinimo atsakymų. Ilgas atsakymas apie saugią aplinką analizuotinas taip pat kaip kiti, nevertinant jo autentiškumo vien pagal stilių. Šios temos yra preliminarios: reikia peržiūrėti visą eksportą, nustatyti atviro klausimo galiojančių atsakymų vardiklį ir nesieti pavienių citatų su smulkiomis demografinėmis grupėmis.

Tyrimo metu nebuvo prašoma nurodyti respondento vardo, pavardės, ugdymo įstaigos ar adreso. Atvirame klausime prašyta nerašyti kitų žmonių vardų ir konkrečių įstaigų pavadinimų. Mažoje imtyje šalies, amžiaus ir gyvenimo trukmės derinys gali netiesiogiai išduoti asmenį, todėl smulkūs skirstiniai neskelbiami. Duomenų valdytojas – VšĮ Metų rievės, duomenys saugomi iki galutinio atsiskaitymo už projektą, vėliau – tik tyrimo aprašomojoje dalyje, prieiga suteikta tik įgaliotiems komandos nariams. Prieš analizę iš laisvo teksto pašalinti galimi identifikatoriai.

Tiriami nepilnamečiai, turintys priverstinės migracijos patirties, todėl buvo užtikrintas savanoriškas dalyvavimas, o tyrimo informacija pateikiama prieš klausimus suprantama kalba.

Anketoje tiesiogiai neklausta vardų, adresų ar kontaktų, tačiau laisvas tekstas ir smulkūs demografiniai deriniai gali leisti asmenį atpažinti. Todėl duomenys iki tinkamos patikros laikomi potencialiai identifikuojančiais, ribojama prieiga ir viešinami tik apibendrinti rezultatai. Atviri atsakymai prieš citavimą nuasmeninami.

Imtis nelaikoma reprezentatyvia, maža, netikimybinė imtis leidžia aprašyti apklaustuosius, bet ne įvertinti visos ukrainiečių jaunimo populiacijos rodiklių ar patikimai nustatyti nedidelius šalių skirtumus.

Viešieji šaltiniai, su kuriais lyginama, daugiausia apie suaugusius ir šeimas, todėl palyginimas tik preliminarus.

10. Rezultatų panaudojimas

Rezultatai naudojami projekto tyrimo daliai, jaunimo darbuotojo mokymų turiniui, pristatymui partneriams ir rekomendacijų specialistams parengimui. Konkrečios rekomendacijos formuluojamos tik remiantis faktiniais duomenimis. Projekto ataskaitoje kiekybiniai rezultatai pateikiami lentelėmis su absoliučiais skaičiais, atviro klausimo atsakymai – kategorijomis ir nuasmenintais pavyzdžiais.

Klausimyno struktūra

Sutikimas ir atranka. Formos pradžioje: Ar sutinki dalyvauti apklausoje ir ar tavo tėvai / globėjai apie tai žino? (Taip / Ne – jei „Ne“, forma baigiasi). Ar į Lietuvą / Norvegiją atvykai dėl karo Ukrainoje? (Taip / Ne – jei „Ne“, forma baigiasi).

Informavimas ir atranka. Prieš tyrimo klausimus pateikiama suprantama informacija apie tikslą, savanoriškumą, duomenų naudojimą, saugojimą ir kontaktą. Tik po atitinkamos sutikimo procedūros klausiama, ar respondentui 14–18 metų ir ar jis atvyko dėl karo Ukrainoje; netinkamiems dalyviams forma užbaigiama.

Gyvenimo trukmė. Kiek laiko gyveni šioje šalyje? (iki 1 metų / nuo 1 iki 2 metų / nuo 2 iki 3 metų / daugiau nei 3 metai).

Bendravimas. Su kuo šiuo metu dažniausiai leidi laisvalaikį? (daugiausia su ukrainiečiais / su ukrainiečiais ir vietos bendraamžiais maždaug po lygiai / daugiausia su vietos bendraamžiais / daugiausia internetu / daugiausia su šeima / Kita).

Integracija. Kaip įvertintum, kiek jau įsitraukei į gyvenimą šioje šalyje? (1 – visai neįsitraukiau, 5 – visiškai įsitraukiau).

Priklausymas. Kiek jautiesi „savas / sava“ šioje šalyje? (1 – visai ne, 5 – labai).

Veiklos. Kaip dažnai per pastaruosius 3 mėnesius dalyvavai sporto ar kitose aktyviose veiklose? (kartą per savaitę ar dažniau / 1–3 kartus per mėnesį / rečiau / nė karto). Ar norėtum dalyvauti daugiau? (Taip / Ne). Jei taip, kas trukdo? (nežinau, kur / kalba / kaina / laikas / kelias / nesijaučiu laukiamas / Kita).

Pagalba. Kaip vertini Ukrainos jaunimui skirtą pagalbą ir veiklas tavo mieste? Ir tavo mokykloje? (dviem atskirais klausimais; 5 balų skalė nuo „labai blogai“ iki „labai gerai“ ir variantas „Nežinau, ar tokių yra“).

Kalba. Kaip vertini savo vietos kalbos (lietuvių / norvegų) mokėjimą? (nemoku / moku šiek tiek / galiu susikalbėti / moku gerai). Kiek kalbos barjeras trukdo kasdieniame gyvenime? (netrukdo / šiek tiek / gana daug / labai daug).

Savijauta (neprivalomas modulis). WHO-5 (5 klausimai apie pastarąsias dvi savaites). Pateikiamas tik jei tam gautas sutikimas; po jo rodomi pagalbos kontaktai.

Atviras klausimas. Ką tu patartum mokytojams, treneriams ar jaunimo darbuotojams, kad Ukrainos jaunimui būtų lengviau? (nebūtinas, iki 500 ženklų; nerašyk vardų ir įstaigų pavadinimų).

4-6 klausimai analizės metu buvo sujungti į vieną.

Literatūra:

UNHCR. Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2025–2026, Lithuania chapter. https://unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2025/02/LITHUANIA-2025-2026-RRP-Country-Chapter.pdf

UNHCR (2025 m. vasario 5 d.). High Employment and Education Enrollment Among Ukrainian Refugees in Lithuania. https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/node/280

OsloMet / NIBR. Mental health problems are widespread among Ukrainian refugees (ketvirtoji metinė apklausa IMDi užsakymu). https://partner.sciencenorway.no/health-mental-health-oslomet/mental-health-problems-are-widespread-among-ukrainian-refugees/2607416

OsloMet / NIBR (2024 m. studija). „Jeg ser ingen lykkelig barndom for mitt barn om vi drar tilbake til Ukraina“. https://www.oslomet.no/no/forskning/forskningsnyheter/ingen-lykkelig-barndom-i-ukraina

IMDi. Integration of refugees from Ukraine. https://arkiv.imdi.no/en/facts-about-immigrants-and-integration/integration-of-refugees-from-ukraine/

Palonen, T., Horlenko, K., Nuga, M. (2026). Ties that help carry on: family and school friendships in supporting Ukrainian refugees. Scandinavian Journal of Educational Research. https://doi.org/10.1080/00313831.2026.2623291

UDI (2024 m. sausio 5 d.). 72,000 refugees from Ukraine have sought protection in Norway. https://www.udi.no/en/latest/72000-from-ukraine/

Erasmus+ KA210-YOU projekto „Pathways to belonging“ paraiška (Form ID KA210-YOU-4B215B6C).